

hout, in de eigenlijke deur van het Koninkrijk der hemelen. Door al dat uitwendige moet de sleutel dus doordringen, om het daarachter verscholen slot te bereiken, in dat slot beweging te brengen, en alzoo de poorte van het Koninkrijk der hemelen te openen. Hierop kan niet sterk genoeg nadruk worden gelegd. Zoodra toch het besef en de wil te loor gaat, om door het middel van den uitwendigen dienst door te dringen tot het geestelijke Koninkrijk der hemelen, is alle arbeid van den dienaar niets dan gewoon menschenwerk geworden; een soort raad, vermaning en vertroosting, zooals een iegelijk, ook zonder eenige opdracht of last van den Heere, die aan zijn medemenschen geven kan. En in den dienst uws Heeren staat ge eerst dan, en eerst dan werkt ge onder zijn opdracht en last, zoo ge bij uzelven weet en besef: Als ik alzo naar de opdracht mijns Heeren handel, dan komt de sleutel, dien ik hanteer, metterdaad terecht in de poorte van het Koninkrijk der hemelen, en breng ik in die deur beweging, hetzij om die te openen, hetzij om die toe te doen. Misschien ware het daarom zelfs beter niet te zeggen dat een kerkelijk instituut een *openbaring* van het Koninkrijk der hemelen is, maar dat het een *toegang* is tot het Koninkrijk der hemelen. Het Lichaam van Christus wordt er in geopenbaard, maar tot het Koninkrijk der hemelen ontsluit het een *toegang*. En overmits nu geheel de uitwendige gestalte der kerk ontstaat door dezen ingestelden Dienst des Heeren, geldt natuurlijk van de kerk in het zichtbare geheel hetzelfde wat we vonden van den Dienst des Woords. Een kerk, die ook als uitwendig instituut, niet besef en gelooft, dat ze een poorte is voor het Koninkrijk der hemelen; aan dit Koninkrijk der hemelen als de voering in het kleed, als de huid aan uw lichaam, om elk punt vastzit; en die niet zeggen durft, dat ze metterdaad een toegang aanbiedt, om uit de wereld in het Koninkrijk der hemelen binnen te komen, — toont reeds daardoor dat ze geen ware kerk, maar of een valsche of een schijn-kerk is. Feitelijke is ze dus niets dan een menschelijke vereeniging. Een soort genootschap van godsdienstigen aard.

De klem blijft dus schuilen in wat Jezus tot zijn apostelen zei: *Zoo wat gij binden zult op aarde zal in den hemel gebonden zijn*. Er moet besef, er moet geloof, er moet vaste onderstelling zijn, dat hetgeen ge als kerk doet, geldt voor God, geldt voor den Heere Christus in zijn koninkrijk. Niet twee lichamen zijn het. Het één de zichtbare kerk, die aan uw goeddenken is overgelaten, en het andere de onzichtbare kerk, die veilig in haar Heere is; maar deze beide moeten tot elkander staan als de *ziel tot het lichaam*. Als ge iemand ontmoet, kunt ge zijn ziel niet zien noch rechtstreeks die aanraken. Wat ge ziet is zijn uitwendige gestalte, zijn lichaam, zijn uitwendig voorkomen, waarin de ziel wel spreekt en wel doorstraalt, maar zonder dat gij die ziel rechtstreeks grijpen kunt. Maar toch zou die gestalte voor u ophouden de gestalte van uw kind, van uw vriend, van uw broeder te zijn, zoodra ge ophieldt te gelooven, dat de ziel er achter zit, dat hetgeen door dit lichaam heengluurt, werkelijk zijn ziel is. Wel hecht ge, ook als de ziel uit het lichaam is gevaren, de eerste dagen nog aan het stoffelijk omhulsel, dat hij aflegde, maar toch, ge weet zeer wel, dat dit omhulsel niet meer uw kind, uw vriend, uw broeder, maar alleen *zijn lijf* is. En hoe kunstig men ook uit was een menschelijk lichaam nog nabootseren, toch weet ge zeer wel, dat achter dit wassen beeld geen ziel huist, en dat het, omdat er geen ziel in schuilt, geen menschelijk wezen is. En zoo nu ook is het bij uw kerk. In uw uitwendige kerk hebt ge nooit anders te doen, dan met het uitwendig lichaam, en de verborgen ziel der kerk kunt ge nooit rechtstreeks grijpen. Maar toch moet steeds het besef in u leven, dat achter dat uitwendig lichaam zich inwendig de *ziel der kerk* beweegt en leeft; want zoodra ge dat besef en dat geloof verliest, hebt ge niet meer met een levende kerk te doen, maar of met een gestorven kerk, die nog slechts de gestalte van het lijf vertoont, of wel met een uit was nagebootst kerkelijk lichaam, waar nooit een ziel in was.

Dit nu maakt, dat al wat zich collegiaal aandient, al wat een genootschap is, al wat gemakkelijke menschelijke vereeniging is, nooit voor u die kerk kan zijn, waarvan Jezus zijn Sleutelmacht toevertrouwde; om de eenvoudige reden, dat zulk een collegiale bond of genootschap nooit het lichaam kan zijn, waar de ziel van Jezus' kerk in huist, en alzo nooit openbaring van zijn mystiek Lichaam kan wezen of toegang tot het Koninkrijk der hemelen kan openen. Wel kan achter dit collegiale genootschapskleed een wezenlijk kerkelijk instituut verborgen zijn, dat metterdaad de ziel der kerk in zich draagt en wel wezenlijk toegang tot het Koninkrijk der hemelen geeft; maar het kleed is nooit het lichaam en mag dus nooit aangezien voor het instituut. Een verschil, dat ge op onfeilbare wijze hieraan merken kunt, dat een wezenlijk kerkelijk instituut nooit iemand af zal snijden; dan zoo het gelooft, dat men hem hiertoe ook buiten het Koninkrijk der hemelen sluit; terwijl omgekeerd een collegiale bond of genootschap, iemand ook dan afsnijdt en van zijn lidmaatschap vervallen verklaart, als zelfs de gedachte, noch bij dat genootschap, noch bij den afgesnedenen, opkomt, dat hij hiertoe werkelijk van het Koninkrijk der hemelen zou zijn uitgesloten.

KUYPER.

„Toldat hij komt.“

Want zoo dikwijls gij dit brood zult eten, en dezen drank-beker zult drinken, zoo verkondigt den dood des Heeren, totdat hij komt.
(1 Cor. 11 : 26.)

Toen de Christus in de opperzaal te Jeruzalem het heilig Avondmaal instelde, betuigde hij, in eenigszins raadselachtige woorden, dat „hij niet meer drinken zou van deze vrucht des wijnstoks, totdat hij die nieuw met hen zou drinken in het Koninkrijk zijns Vaders.“

Loop over die raadselachtige woorden niet heen.

Er ligt toch in die woorden, dat uw Heiland wel alle eeuwen door u zijn Avondmaal aanrichten, en onder de viering van dat Avondmaal bij u zou zijn; maar dat hij dit Avondmaal wel gij uit den beker zoudt drinken, maar hij niet. Hij deed dit eens, toen hij het Avondmaal instelde. Hij zal het wederom doen, als het groote Avondmaal van de Brulof des Lams ingaat. Maar in al de eeuwen, die daartusschen liggen, zal hij wel als de hemelsche Gastheer zijn Avondmaal voor u bereiden, en u door zijn geestelijke tegenwoordigheid bij dat Avondmaal verwikelen; maar ge zult er hem niet zien; zijn hand zal niet naar den beker grijpen; van die vrucht des wijnstoks drinkt hij op aarde niet meer, zoolang het einde er niet zijn zal.

Maar komt dat einde vroeg of spade, en gaat die groote en doorlochtige dag des Heeren in, waarvan Joël de profetie geprofeet heeft, dan komt hij weder tot deze aarde; dan zal hij hier het Koninkrijk zijns Vaders oprichten; en dan zal hij nogmaals met u van die vrucht des wijnstoks drinken; maar dan *niet*, d. w. z. nadat met geheel deze natuur ook de wijnstok in hemelsche heerlijkheid zal zijn overgegaan.

Zoo dikwijls ge dus aan zijn heilig Avondmaal aanzit, komt uw Heiland tot u, om u en naar het verleden, en naar de toekomst te wijzen. *Achter u* ligt Golgotha, voor u ligt de toekomst des Heeren Jezus. En daarom wijst elk Avondmaal u terug naar het *Kruis*, en voor u uit naar de *Wederkomst des Heeren* op de wolken.

Om in de rechte stemming uwer ziel bij het heilig Avondmaal te verkeeren, zult gij dus niet turen op u zelf, noch u verliezen in de herdenking uwer zonde, maar het oog op het Kruis gericht houden en op hem, die aan dat Kruis zich ook voor u in den dood gaf.

Niet Jezus' beminnelijke persoon, noch zijn goddelijke en menschelijke natuur, zullen uw ziel en zinnen vervullen, maar ge zult hem voor u zien als de Man van smarten, en als het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt.

Mits, en hier hangt de heilzame geloofs-beweging in uw binnenste aan, mits ge al wat tusschen dat Kruis en het laatste Oordeel in ligt, wegdenkt, en het vlak naast elkander plaatst, dat Kruis van Golgotha en het terugkeeren van uw Heiland in glorie.

Bij het Kruis eindigt het niet. Eerst in den dag des oordeels zal de ontzettende werking van dat Kruis verstaan worden. En dan eerst zal blijken, wat zaligheid dat Kruis teweeg bracht, en wat schrikkelijken toorn Gods het uitstort over een iegelijk, die voor dat Kruis de knie niet boog.

Gelijk ge u een kandelelaar niet denken kunt, zonder de uitstraling van licht, waarmee tegelijk heel het vertrek beschenen wordt, zoo ook staat bij het heilig Avondmaal geen dood, geen uitgebluscht, geen werkeloos kruis voor u; maar een kruis, waarvan een licht en een glans uitstraalt, die schijnen door heel de historie, die na dat kruis gekomen is en er tot op Jezus' wederkomst zijn zal.

Dat één kruis vult heel de ruimte aan tusschen Golgotha en den Oordeelsdag, en nog in dien Oordeelsdag zal dat Kruis over wel of wee beslissen; ja, nog na dien Oordeelsdag zal alle glans en alle glorie, waarin Christus met de zijnen zal stralen, eeniglijk en alleen een vrucht en uitwerking van Golgotha zijn.

Nu is de duur van tijd, die daar tusschen ligt, lang. Er verlieden reeds achttien eeuwen, en wie zal zeggen, hoe lang die wederkomst des Heeren nog toeven zal. Het zou dus uw ziel aan den heiligen Disch onrustig maken en uw gedachten verstrooien, zoo ge heel die lange historie zoudt willen indenken.

Maar dat zou dan ook het omgekeerde zijn van wat ge te doen hebt.

Ge moet toch aan het heilig Avondmaal niet in den tijd, maar als in een voorsmaak van de *ewigheid* leven. Er moet iets in u spreken van dat „duizend jaren als één dag en één dag als duizend jaren.“ Het Avondmaal moet niet in het midden der wereld, maar in de *Tente des Heeren* genoten. Als ge aan het Avondmaal aanzit, moet het u eigenlijk te moede zijn, alsof alle rekening van tijd voor u wegviel, en het eeuwige u met zijn vleugelen overschaduwde.

Zó levendig moet het kruis van Golgotha u toespreken, dat het u te moede is, alsof Jezus zoo pas stierf, ja, alsof ge hem zelf zijn *Lama Sabachtani* hoorde uitroepen. En ook, zó bezielend en werkelijk moet de Wederkomst des Heeren u toespreken, alsof ge niet meer naar uw woning zoudt terugkeeren, maar Immanuel op het eigen oogzigtig zoo terugkomen, om de ewigheid te laten ingaan.

Noem dat nu een sprong voor u zelf; het zij zoo; maar vraag u dan af, of niet alle krachtige geloofswerking metterdaad een sprong uit dit leven der ellende in de vrijheid van Gods kinderen daarboven is.

En immers, het apostolisch woord beslist hier: „Verkondigt den dood des Heeren, totdat hij komt.“

Kruis en Toekomst in één heilige gedachte verbonden.

Iets schitterends, mits door hemelschen eenvoud, is daarom aan het heilig Avondmaal niet misplaatst.

Op het Kruis wijzen u het *g. broken* brood en het vergoten druivenap, maar ook op de Toekomst des Heeren wijst u het *aansitten aan den Disch*. Dat aanzitten toch spreekt u niet van Golgotha, maar van het groote Avondmaal, dat het Lam voor zijn Bruid bereiden zal.

Vandaar dat bij dien Disch al wat aardsch is wegvalt, en de schittering eener hoogere glorie gezien wordt.

De geringe en aanzienlijke zijn daar één; de dienstknecht zit dan naast zijn heer; de arme neemt plaats naast zijn weldoener; jong en oud zijn doorrengeld; en eeniglijk is de scheiding van mannen en vrouwen bij het Avondmaal een verwakking van het heilig

symbol. En niet alleen zit men naast elkander; maar men eet uit één schotel, en eenzelfde beker wordt aan veler lippen gezet.

Zoo is het op aarde niet, maar zoo zal het wel in den hemel zijn; en daarom moet het zoo ook aan het Avondmaal wezen.

Dus geen aardse sieraden aan den disch; niets om in aardschen zin den luister er van te verhoogen; maar wel over den disch gespreid het reine, blinkend lijnwaad; wel als het kan een schotel en beker van edel metaal; en voorts niets dan de offerbus, om de ontferming, die Gods ontferming in u wekte, in een daad te verinbeelden.

En dat alles niet om u een heilige poëzie voor oogen te houden, maar om u, naar menschelijke wijze, een indruk van een hooger heerlijkheid te geven dan deze aarde u bieden kan.

Iets dat schoon door eenvoud, rijk door zijn symbolische sprake is, en dat u, zonder dat ge weet hoe, op hemelsche wijze aandogt en iets van het eeuwige door uw ziel doet trekken.

Zoo wekt het heilig Avondmaal zeer zeker ook hemelverlangen; maar het wekt meer; het wekt ook in u een heimwee naar de Toekomst uws Heeren.

Zoo ge plotseling sterf, zou er geen schooner, zachter dood voor u zijn, dan cm zoo van het heilig Avondmaal de ewigheid in te gaan, en voor altoos bij uw Jezus te wezen.

Maar toch, dat is nog niet de volle aandacht van wat er schuilt in dat „toldat hij komt.“ Hemelverlangen op zichzelf nog niet anders, dan een zucht om uit deze gedrukte en altoos weer teleurstellende wereld van uw moeilijke taak ontslagen te worden, en na uw sterf rust in het eeuwige te vinden.

Dus altoos nog, een zeker bezig zijn met *uself*; en uitzien naar wat u goed zal doen; een dorsten naar wat een einde zal maken aan wat u hier drukt en beklemmt. Vandaar dat ge zulk hemelverlangen meest uiterst zwak vindt, als hier het leven tamelijk gelukkig is, en meest zeer sterk, als het levenslot hier pijnlijk werd.

Maar heimwee naar het wederkomen des Heeren, heimwee naar het Maranatha is heel iets anders.

Dan verliest ge u in uw Jezus; dan is het u om hem, en niet om u zelve te doen. En dan d'rft de ziel in u naar dat oogenblik van volkomen triomf, als eens de vloek en smaad van Golgotha in den glans en in de glorie van het Teeken van den Zoon des menschen zal verslonden worden.

Zooals de heiligen daarboven roepen: „Tot hoe lange, groote en rechtvaardige Rechter, toefst het doorbreken van den dag uwer heerlijkheid?“

En dan gaat dat Avondmaal wel weer voorbij, en keert ge wel in uw aardsche leven terug.

Maar dat hemelsche gezicht dat ge genoten hebt, vergeet ge dat niet.

Het blijft bij u. Het vertroost en het bemoeit u. En ge gevoelt u wel, meer dan vroeger, vreemdeling op aarde, maar toch reizende naar de hemelstad.

KUYPER.

Aanbieding.

Onder den titel: *E VOTO DORDRACENO, OF DE GELOFTE VAN DORDT*, zal een uitgave in den handel worden gebracht van de *volledige toelichting op den Heidelbergsechen Catechismus* die voor het grootste deel thans reeds in de *Herant* verschenen is.

Dit werk zal worden uitgegeven in vier dikke deelen, elk van ongeveer 700 bladzijden; groot octavo.

De prijs van dit werk zal in den handel niet minder kunnen zijn dan f 24, of f 6 per deel.

Daar echter deze prijs voor de meeste lezers van de *Herant* te hoog is, stelt de schrijver van dit werk er prijs op, aan de geachte lezers van de *Herant* de gelegenheid aan te bieden, om zich dit werk voor de *hefte van dien prijs* aan te schaffen; zijnde alzoo f 3 voor elk deel.

Toch zou het voor velen ook zoo nog bezwaarlijk zijn, tegen dezen prijs de vier deelen tegelijk te nemen.

Dit nu bracht hem op het denkbeeld, den druk nu reeds te beginnen, en daardoor aan zijn lezers de gelegenheid aan te bieden, den aankoop van dit werk over *vier jaren* te verdeelen.

Wie dan elk kwartaal f 0.75 boven den abonnementsprijs inzond, zou aan het eind van elk jaar *één deel* ontvangen, en na verloop van vier jaren, ongemeekt in het bezit van het geheele werk zijn geraakt.

Aan deze aanbieding kan echter dan alleen gevolg gegeven, zoo een *genoegzaam aantal Herant-abonnenten* op die wijze dit werk *wenscht* te ontvangen.

We zullen daarom een volgend maal aan onze abonnenten een *intekeningsbiljet* aanbieden, om te zien of de deelneming voldoende zal blijken.

Maar in elk geval blijft deze aanbieding alleen gelden voor de abonnenten op de *Herant*; en voor elk abonnent voor slechts één exemplaar.

Voor ieder ander zal de prijs bij uitgave minstens f 24 bedragen.

DR. A. KUYPER.

Amsterdam, 21 Mei 1891.

Amsterdam, 22 Mei 1891.

Nog steeds verkeert men te zeer in de dwaling, alsof hetgeen vele orthodoxe predikanten bewoog om onder de Synodale organisatie te blijven, bijna uitsluitend gelegen zou zijn in hun vrees voor geldelijke schade.

Dat dit argument medewerkt, staat bij ons vast, om de eenvoudige reden, dat

er zijn, die in 1886 op het punt stonden van met de Doleantie mede te gaan, en ons zelf persoonlijk verklaard hebben, dat hierin hun onoverkomelijk bezwaar lag.

Maar toch overdrijven men niet.

Het is niet dit bezwaar, dat bij allen even sterk drukt, en veel minder mag in het geldelijk bezwaar de beweegreden van de keuze der meesten gezocht worden.

Veeler mag aangenomen, dat én het voorbeeld der Afgescheidenen én het voorbeeld der Doleerenden, thans voldoende bewezen heeft, hoe elke kerkelijke groep, die op vrijheid en zelfstandigheid prijs stelt, zeer wel in staat is zelve den geldelijken last te dragen.

Hoezeer dus de „dubbeltjesquaestie“ invloed moge oefenen, toch zijn we overtuigd dat het hoofdbezwaar ergens anders ligt; en wel in de *leer* en in de *belijdenis* moet gezocht.

Een kerk, die zelve in haar eigen onderhoud voorziet, wordt uit den aard der zaak alleen door de warmte van haar overtuiging tot het brengen van geldelijke offers bekwaam gemaakt.

Ons Calvinistisch volk zou dus nimmer op eenigszins milde wijze tot het brengen van zware geldelijke offers bereid zijn, dan wanneer het wist, dat het kerkelijk leven en met name de bediening des Woords, gegrond zou zijn op de belijdenis der Gereformeerde kerken.

Onze Gereformeerde kerken hebben eeuwen lang een harden, bangen strijd voor heur belijdenis van de waarheid gestreden, en te Dordrecht in 1619 de schoonste overwinning voor de belijdenis van Gods soevereine genade bevochten.

Dit is nu haar geestelijk kleinood, waarvan ze zich door niets willen laten aftrekken, maar waar ze dan ook alle offers voor over hebben.

Nu zijn echter de meeste dezer predikanten opgevoed in kringen waar deze belijdenis niet meer in ere was. Hoeveel schoons ze dan ook in de Belijdenis bewonderden, toch waren ze tegen deze Belijdenis als accoord van kerkelijke gemeenschap steeds sterk ingenomen. De critiek had hun blik beneveld. En ze waren het eigenlijk met deze Formulieren van eenigheid niet meer eens.

Vandaar dat de voor hen meest gewenschte, ja eigenlijk eenig mogelijke positie die van een kerk is, waar *geen leertucht* wordt uitgeoefend en waar ze toch vrij zijn, om zooveel van de aloude Belijdenis te prediken, als hun bijbleef.

Op hun niet-Gereformeerde bijmengsels wordt dan geen aanmerking gemaakt. Ze kunnen dan over de fijne puntjes heenglijden. En tegenover de Modernen en Groeningers blijft men dan nog de orthodoxe man.

Raakte men daarentegen onder deze Synodale organisatie uit, dan zou men zich in een positie brengen, waarvan *leertucht* onafscheideijk was; en dat zou niet gaan.

Dan zou het niet-Gereformeerde al spoedig aan den dag komen en de zoo hoog gewaardeerde persoonlijke vrijheid van den prediker niet langer bestaanbaar zijn.

En dit nu zeggen niet wij; maar men herinnert zich hoe Dr. Buytendijk in zijn *Werkblad* met ronde woorden en onbewildeld uitspraak hoe hij en de zijnen juist om deze reden zich verzettten tegen elke poging om een betere organisatie in het leven te roepen.

Op de onlangs gehouden Deputatenvergadering heeft het Centraal Comité ten slotte de zinsnede, over het *publieke recht der gesindheden* teruggenomen.

Geenszins als gaf het de overtuiging die in deze woorden ligt uitgesproken, prijs; maar omdat op de vergadering bleek, hoe er onderscheidene Deputaten waren, die zich geen heldere voorstelling konden vormen van wat onder deze formule te verstaan was.

Dit is nu wel erg, want Groen van Prinsterer heeft deze formule reeds in 1848 onder ons in zwang gebracht. Sinds is er aldoor over geschreven. Ook in „ons Program“ van 1879 is ze toegelicht. En ruim veertig jaren moeten toch gerekend worden ruimte genoeg te bieden, om zulk een uitdrukking te populariseren.

Maar toch was het juist gezien, dat men voor geen formule adhaesie vroeg, zoolang bleek, dat deze adhaesie een *onbewuste* zou geweest zijn.

Maar is het nu ook juist door dat feit te meer noodzakelijk geworden, dat er wat meer alagen op dit aanbeeld vallen. Ook wij hopen aan de nu noodzakelijk gebleken discussie ijverig deel te nemen. En het zal ons een oorzaak van blijdschap wezen, indien de pers, uit trouw aan de nagedachtenis van Groen van Prinsterer, toont van nu af met deze formule meer ernst te maken.

Nu er terugkeert naar het organische volksleven merkbaar is, moet van meet af duidelijk uitkomen, dat de kerk niet buiten ons volksorganisme staat, maar er toe behoort.

Er is nog een andere reden, waarom wij er op moeten aandringen, dat men het onderscheid tusschen een *valsche kerk* en een *schijn-kerk* helder inzie.

Zoo lang men toch niet verder komt dan tot het bekende syllogisme, zal men nooit de belijders des Heeren, die meenen nog onder de Haagsche Synode te kunnen blijven, overtuigen. Daargelaten nu toch, dat er onder de orthodoxe Synodalen velen zijn, die er opzettelijk onder blijven, omdat ze bang zijn voor leertucht en bang voor een breking met de Synode die hun beurs iets zou kosten, staat het toch bij ons vast, dat er ook nog altoos duizenden bij duizenden onder de Haagsche Synode blijven verkeer-

ren, die dit doen te goeder trouw, uit conservatieve neiging, en ten gevolge van min juiste onderscheiding der dingen.

Laatst nog zei iemand, die het oprecht en vriendelijk meende, tot schrijver dezes: „Alsof het nu aan uw kant al goud ware wat er blinkt; weet ge dan niet wat schorremorie hier en daar meegaat.“

Nu dit zeggen vloede natuurlijk alleen voort uit gebrek aan juiste onderscheiding. Wie zoo sprak wist toch zeer wel, dat als het op het meeloopen van schorremorie, zoo in geestelijken als in zedelijken zin aankomt, het bezwaar tegen de „Nederlandsche Hervormde kerk“, om nu niet te sterk te spreken, nog wel zoo groot is, als tegen de kerken in reformatie; al geven we voetstoots toe, dat zich ook nu nog allerlei hypocrieten in het gezelschap mengen, en het ideaal van een kerk van enkel heiligen noch bedoeld noch bereikt is. We zijn geen Novatianen noch Labadisten, maar eenvoudig *Gereformeerden*.

Ons oordeel over wie achterbleven, of in de tegen-kerk overgingen, is dus volstrekt niet zoo absoluut. Er zijn er een gansche menigte onder die niet weten wat ze doen, en in stilheid voor God wanen goed te doen, met te blijven waar ze zijn.

Doch juist aan dezulken nu geeft ge een slaappmiddel in voor hun conscientie, als ge beweert, dat uw syllogisme van de valsche kerk hen verplettert.

Dat syllogisme luidt dan: Valsch is een kerk die niet de zuivere predicatie des Evangelies heeft, en niet de zuivere bediening der Sacramenten gebruikt, gelijk Christus die heeft ingesteld. Dit nu is niet alzo in de Nederlandsche Hervormde kerk. Derhalve is zij een valsche kerk.

Ditzelfde syllogisme nu heeft men ook ons voorgehouden, toen wij zelve nog onder de Haagsche Synode verkeerden, en, rond uit gezegd, het had nooit de minste vat op onze conscientie. En het kon dit niet. Eenvoudig omdat de tweede term van het syllogisme klaarblijkelijk *onwaar* was.

Juist door die onware voorstelling heeft men jarenlang duizenden bij duizenden in de Synodale organisatie opgesloten, en ze zouden er nog in zijn, indien niet allengs door vrucht van ernstige studie, een geheel andere prikkel op de conscientie ware gaan werken. En het is uit die persoonlijke ervaring dat we spreken, zoo we onze Christelijke Gereformeerde broeders ten ernstigste bidden, dit punt toch wat dieper in te denken en er zich niet langer met een schijnbaar klinkend, maar metterdaad onlogisch syllogisme van af te maken.

De zaak ligt zoo eenvoudig niet. Men is er met zoo oppervlakkige oordeelveling niet van af. Dit teedere punt eischt eenigszins meerdere inspanning van doordenken. Waar toch zit de fout van dit syllogisme?

Stel, ge woondet in Voorthuizen. Daar waart ge lid van een gemeente, waar sinds onheuglijke jaren nooit anders dan het reine Evangelie gepredikt was, en sinds jaren het rechte gebruik van beide de Sacramenten, gelijk de Heere die had ingesteld, bestond. We wijzen nu voor de laatste tijden onder de Synodale organisatie slechts op den dienst van de broeders van Loon en Van den Bergh. Ook zat er niemand in den kerkeraad, die niet ongerept in zijn belijdenis was. En voor zoover men door het Classicaal Bestuur in aanraking kwam met hooger, was ook dit bestuur geheel in orthodoxe handen.

Wat indruk moest het nu op iemand, die in zulk een gemeente verkeerde, maken, als hem gezegd werd: Uw kerk is een valsche kerk, want een valsche kerk mist de zuivere predicatie van het Evangelie en het recht gebruik der Sacramenten!

Dat sloeg immers op zulk een gemeente niet. Dat kon de conscientie niet raken. En zoo sprak het vanzelf, dat men bij zichzelf oordeelde: Wat ge zegt is *onwaar*.

En dat was het ook.

Want wel waren er aanmerkingen te maken.

Zeer zeker toch ontbrak er in de predicatie des Evangelies iets aan de volle prediking over de leer der kerk; en zeer zeker ontbrak er in het gebruik der Sacramenten iets aan de kerkelijke tucht. Ook begreep men den Doop niet gelijk het moest. De leer van het Verbond sloep ten deele.

Maar sloeg men dan weer Calvinj, en onze latere theologen op en las men daar, hoe, volgens hun oordeel, een kerk nog volstrekt niet valsch was, omdat er aan de volle predicatie des Evangelies *een en ander* ontbrak, of ook de heiliging van het Sacrament door de tucht te wenschen overliet, dan merkte men al spoedig, dat noch Calvinj noch één van deze theologen het brandmerk van *valsche kerk* ooit zouden hebben toegepast op een kerk als de Voorthuysen, ja zelfs niet op een kerk, die er nog veel minder aan toe was.

Te minder kon men hierom voor de syllogistische bewering der Christelijke Gereformeerden uit den weg gaan, omdat de feiten immers toonden, hoe er ook bij hen in de predicatie wel een en ander op het stuk van den Doop, van het Verbond en van de kerk haperde, terwijl de bediening van de tucht soms een maar al te collegialen vorm aannam. Het kwam toch zelfs voor, dat men iemand eenvoudig een briefje thuis zond, dat hij was afgesneden.

Zoo kon men dus niet overtuigd worden. En juist zoo staat het nu nog.

Nu nog blijven vele Synodalen van oordeel: In de kerk waarvan ik lid ben, heb ik nog elken Zondag de reine predicatie des Evangelies en beide Sacramenten worden in mijn kerk nog gebruikt juist zooals de Heere ze heeft ingesteld.

Volgens art. 29 van de Belijdenis heb ik dus recht mijn kerk nog als een ware kerk te beschouwen, en is het mij dus niet geoorloofd van deze ware kerk uit te gaan. Zoo ziet men dus, hoe er in dit syllo-

gisme van om op de d waar het M kerk verwoe ken als op Heusden en geen vat o ja, dat het 206 de tege duizenden, z tegen de Se in te nemen. Er moet h len. En die zuimd heeft b tusschen de rale organisat sche kerk er hield.

Dienst de

Beide de godgeleerdhe des Woords, onmisbaar; m in, dat men reeds van af geredeneerd, dokter volder had gemaakt uitwerking, en gaf, om ook krantheden v

Hoe broode ook de uitleg zijn, om te v dient, toch is nisse onmis voor lich hee van hem vras

Het Woord diend worden, ook geen roe bestaan tegen de Turken en van handelen

terrein zou ge vergen. En w des Woords kan uiteraard kerk, en moet

Waar men sa niet veel toe onse vaderen schuur, en hel formeerd, om de dusgena

Maar waar s plaats grijpe, lucht, in een bouw, altoos vergadert de saamvergader hen in hun qu van Christus, onderscheidene

Dienst des W de hongerigen ken aan wie h En een Diens dags slechts e saamkwam om zou reeds da naam van h verstaan.

Het geheim verlopen wo dit versleten glans en in i beteekenis her

Wat toch h passing“ te ve Niets minder toen Hij aan z Woord zoo he

euw en alle i gezin en alle i wat van achte de kennis de uitgaan.

Dat toch ju Heilige Schrift, eeuw paaklaar omgekeerd pas denheid van o de eindelooze

van tijd en pla held in het lev Wie nu niet miraculeuse leit opmerkelijke bi

Gereformeerde is niet aannemen, zou komen, w zettelijk in gel wel belijden, d

Schrift opzettel er al dit med kracht en al c licht voor de k door Hem in g

Ook hier kan natie zijn. Iets durig op wijzen ook wat in het zettelijke zoo g

Zoo heet het h hij dat gansch om onzentwil is 15:4: „Want i, dat is tot on wij door lijden

Schrift, hope hel 4:23: „Nu is geschreven, dat maar ook om o

Het is dus ge we zeggen, dat destineerd is, o op de behoefte alle eeuwen en

Schrift zelve eis als zoodanig bes laten zullen.

Ja we gaan nog niet voel de Heilige Schr